

Arbetsplatsförlagt lärande och medborgarfostran

UMEÅ UNIVERSITY

- **APL – viktigt och förenat med utmaningar**
- I rapporter från Skolverket (2016, 2017) och Skolinspektionen (2016): problem med att ordna lämpliga platser och handledare; problem med att uppnå likvärdighet bedömningen av elevers kunskande; otillräcklig dokumentation osv osv...
- Även studier som belyser brister: I t ex bedömning (Berglund et al. 2017; Lindström 2015; Kristmansson 2016), vilka arbetsuppgifter elever får utföra (Wyszynska Johansson, 2015; Kristmansson, 2016) osv osv
- I vårt projekt – **APL i sammanhanget demokrati- och medborgarskapslärande**

- **APL i sammanhanget demokrati- och medborgarskapslärande**
- Läroplanen anger demokrati- och medborgarskapsfostran som övergripande mål, men en del av utbildningen utlokaliserad på arbetsplatser – inte samma kontroll och insyn...
- Arbetsplatser präglas (i olika grad) av en marknadslogik, och maktrelationer, hierarkier, arbetsuppdelning, ojämlika förhållanden och liknande vanligt på arbetsplatser och i samhället i stort.
- **Vad är det för erfarenheter, lärdomar, insikter som eleverna får genom APL som har relevans för deras demokrati- och medborgarskapslärande?**

- **Viktigt**

- Många elever trivdes väldigt bra under APL och tyckte att de lärt sig mycket. Men också elever med mindre positiva erfarenheter och var kritiska.
- Här mest uppmärksamhet åt de negativa erfarenheterna eftersom kritiska röster om maktförhållanden, inflytande och arbetsvillkor har störst potential för viktiga diskussioner med bäring för demokrati- och medborgarfostran.
- Nu exempel på några av de saker som kom upp när vi pratade med eleverna (intervjuer, besök på deras APL-platser)...

Prat om arbetsuppgifter

INTERVJUARE: Hur såg en typisk dag ut, vad fick ni göra?

ELEV: Mest städa efter alla andra. Jag kunde redan allt, och det var ingenting de lärde mig nytt, mer än att somliga faktiskt utnyttjar andra, speciellt praktikanter. Det var mycket skitgöra som jag fick göra.

(Intervju, Restaurang- och livsmedelsprogrammet)

ELEV 1: Man får ju göra skitgöret, så är det ju. [...] Man får som praktikant eller nyanställd, man får ju som arbeta sig upp. Man börjar med...

ELEV 2: ...att göra sådant som ingen annan vill göra.

ELEV 1: Typ byta bromsar, service och sådant där, man börjar ju där och så klättrar man sig upp.

(Intervju, Fordons- och transportprogrammet)

- Att ”göra skitgöret” – en känsla av att befinna sig längst ned i maktordningen och en upplevelse av att vara utnyttjad – att behöva utföra sysslor som ingen annan ville utföra

Prat om arbetsmiljön

- Upplevda problem med den fysiska arbetsmiljön (t.ex. buller, trånga lokaler, hygien, ”smutsiga” arbetsplatser som ”städades alltför sällan” och arbetsplatser där personal slarvade med arbetskläder:

Det kom in folk i bageriet som inte hade bytt om” (Intervju, Restaurang- och livsmedelsprogrammet)

- Upplevda problem med den psykosociala miljön (t.ex. brist på inflytande, utanförskap..).

Jag tyckte det var mest jobbigt att gå dit. Att känna att man ska dit, att det känns som det kommer vara samma visa varje gång. Att det, jag kände mig inte trygg alls där, bekväm eller så där. Jag tyckte bara att det var jobbigt att vara där överhuvudtaget. Man gick dit med en klump i magen varje dag.

(Intervju, Restaurang- och livsmedelsprogrammet)

Prat om sexuella trakasserier

- En flicka på Fordons- och transportprogrammet berättade att hon blivit utsatt för verbala sexuella övergrepp när hon var ensam tillsammans med en anställd i en lastbilshytt. Hon agerade inte i stunden, men ringde sedan sin lärare och berättade vad som hänt. Hon menade att hon skulle ha agerat annorlunda om detta inträffat idag:

Nu så skulle jag ju ha sagt till direkt. Jag hade aldrig hållit käften, utan jag hade öppnat munnen. Jag tror att du behöver skinn på näsan för att hålla på med det här. Du kan ... det är säkert många tjejer som inte vågar säga emot och så gör de bara vad de andra säger. (Intervju, Fordons- och transportprogrammet)

Prat om låg status

- Särskilt elever på Vård- och omsorgsprogrammet gav uttryck för att de under APL fått insikt om att de valt att utbilda sig till ett yrke med låg status på arbetsmarknaden och i samhället, och ett arbete där man riskerar att slita ut sig i förtid. Dessutom lågavlönat. Personal hade avrått dem från att börja arbeta i branschen:

ELEV: Det var jättemånga som sa så där jag jobbade, att det är dålig lön.
(Intervju, Vård- och omsorgsprogrammet)

ELEV: Personalen sa till mig; detta är inget bra arbete, det är slitigt, tufft, det är bättre för dig om du pluggar vidare. (Intervju, Vård- och omsorgsprogrammet)

Avslutningsvis

1. I boken ges exempel på när den här typen av APL-erfarenheter når *klassrummet* och vad lärare gör av dem - vilka samtal/diskussioner som utvecklar sig.
2. Olika förutsättningar för denna typ av samtal...
3. Den här typen av APL-erfarenheter kan diskuteras, problematiseras och analyseras och bli en viktig del i elevernas demokrati- och medborgarskapslärande. Kan bidra till att utbildningen inte enbart får inriktning mot *anpassning* (*passivt* medborgarskap), utan också förbereder för ett *aktivt* medborgarskap. Kan ge en beredskap att upptäcka/se strukturer av t ex över- och underordning på framtida arbetsplatser och kanske i förlängningen även en beredskap på hur hantera liknande händelser/situationer framöver
4. Demokrati- och medborgarfostran *behöver* inte vara ytterligare ett undervisningsinnehåll som ska läggas till, utan något som kommer in naturligt genom att prata med eleverna om deras APL-erfarenheter

Frågor, kommentarer?

UMEÅ UNIVERSITY